

CYGNUS

Medlemsblad

för

Östergötlands Astronomiska Sällskap

Accepterar du som är medlem att, i stället för genom postutskick, själv hämta CYGNUS från vår hemsida? Sänd då ett e-brev till **lennart.samuelsson snabela radostar.se** och anmäl att du vill vara med på **ÖAS e-medlemslista**. Då får du meddelanden via e-post om aktuella händelser, och när en ny CYGNUS finns att hämta. (Byt *snabela* mot @, ett sätt att minska risken för SPAM.)

KALLELSE

ÖAS kallar härmed till årsmöte onsdagen den 11 mars 2010, kl 18.30 i rum E324 i Fysikhuset, Linköpings universitet.

Årsmötet inleds med ett föredrag av **Ulf Danielsson** med titeln ”**Den bästa av världar**”. Han frågar: Är vårt universum det enda eller finns det fler? Varför är naturlagarna som de är? Vad är strängteori och vad har den att säga om skapelsen av vårt universum? Och vilka möjligheter till experiment och observationer finns det? Ulf Danielsson är professor i teoretisk fysik vid Uppsala universitet och populärvetenskaplig författare. Hans forskning handlar om strängteori och kosmologi. (Ulf:s bok ”Den bästa av världar” finns på årets bokrea, 67 kr.)

Dagordning vid årsmötesförhandlingarna:

1. Årsmötet öppnas
2. Val av ordförande, sekreterare och justeringsman för årsmötet
3. Har årsmötet utlysts i tillräckligt god tid?
4. Dagordning
5. Verksamhetsberättelse för år 2009
6. Ekonomisk redovisning för år 2009. Budget för 2010
7. Revisorernas berättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
9. Ny valperiod för ordföranden 1 år. Ev stadgeändring?
10. Val av ordförande och styrelseledamöter *)
11. Val av två revisorer
12. Val av valberedning
13. Program för 2009/2010
14. Landeryds observatorium och Värmestugan
15. ÖAS e-medlemslista och CYGNUS via hemsidan
(Inbetalningskort för årsavgiften skickas bara ut till medlemmar utan e-post)
16. ÖAS hemsida: < www.astronomi-oas.nu >
17. Övriga frågor
18. Mötet avslutas

*) Styrelsen bör bestå av 5 till 8 medlemmar. Alla ledamöter bör vara beredda att åta sig någon av posterna ordförande, vice ordf, sekreterare, kassör, webbmaster, observatoriechef. Fyllnadval eftersom Lennart har begärt entledigande.

ÖAS POSTADRESS

ÖAS
c/o Åsa Thorén
Platens väg 30
590 77 Vreta Kloster

SEKRETERARE

Åsa Thorén
Bostad: 013-12 53 25
e-post: asasabelathoren.me

ORDFÖRANDE

Lennart Samuelsson
Kvinnebyvägen 107
589 33 Linköping
Bostad: 013-15 53 60
Mobil: 07-30 40 87 50
e-post: lennart.samuelsson snabela radostar.se

ÖAS POSTGIRO

431 37 13-2

Återstående program för ÖAS vintern/våren år 2010

Påminnelse: HAR DU BETALAT ÅRSAVGIFTEN? Se CYGNUS Nr 4, 2009.

Köp gärna ett ÖAS presentkort för en visning à 500 kr. Kontakta kassören.

MARS To 11/3 kl 18.30 ÖAS årsmöte.
Plats: Fysikhuset, Linköpings universitet.
Föredragshållare: Professor Ulf Danielsson

To 25/3 kl 19.30
ÖAS observationskväll.
Plats: Landeryds observatorium/Värmestugan

Visningar vid Landeryds observatorium.

Bokning via ÖAS hemsida: www.astronomi-oas.nu

Vid "Vinterns stjärnhimmel" den 28 januari presenterade Sven Mårdh sin intressanta "Stjärnhimlens Tio-i-topp 2010" som kan studeras och laddas ner via <http://www.nak.se/Default.aspx?sida=Artikel&id=206>

Några exempel: Jupiter syns i år med ovanligt stor diameter. Den rödaktiga Mars dominerar i vinter kvällshimlen, i stjärnbilden Kräftan. Den 21 december inträffar en total månförmörkelse och den 4 januari nästa år syns en saftig partiell solförmörkelse i Sverige.

----- x -----

På ÖAS hemsida finns en historik, som snart kommer att kompletteras enligt följande:

Historik för Östergötlands Astronomiska Sällskap

författad av Lennart Samuelsson, oktober 2009

(se även ÖAS hemsida www.astronomi-oas.nu)

Östergötlands Astronomiska Sällskap, ÖAS, bildades år 1978. Bakgrunden var att undervisning i astronomi hade startat inom fysikutbildningen vid Linköpings universitet. Universitetslektorn i fysik, Lennart Samuelsson, svarade där även för undervisningen i astronomi. Redan 1959 hade Lennart påbörjat studier i astronomi vid Uppsala universitet med professor Tord Elvius som lärare. Därefter fortsatte Lennart med studier i fysik, eftersom kunskaper i kärnfysik är helt nödvändiga för att förstå hur stjärnor föds, lever och dör.

År 1978 var Tord Elvius ordförande i Svenska Astronomiska Sällskapet, SAS, och han föreslog att Lennart tillsammans med Gunnar Darsenius, sekreterare i SAS och bosatt i Norrköping, skulle försöka att i Östergötland bilda en lokalavdelning till Svenska Astronomiska Sällskapet. Onsdagen den 19 april 1978, gav professor Tord Elvius ett föredrag med titeln "Vintergatan vår egen galax" för anställda vid Institutionen för Fysik och Mätteknik, IFM, vid Linköpings universitet. De närvarande, en astronomiintresserad församling på 55 personer, önskade fortsätta att samarbeta för att sprida information om vår plats i universum, och beslöt att bilda Östergötlands Astronomiska Sällskap, ÖAS.

Till sällskapets styrelse utsågs:

Lennart Samuelsson (ordförande)

Gunnar Darsenius (sekreterare)

Anders Welander (kassör)

Åke Hammarström (ledamot)

Peter Landgren (ledamot)

Rolf Riklund (ledamot)

samt som revisorer

Harry Stadh och Leif Thuresson

Under hösten 1978 anslöts ÖAS till Svenska Astronomiska Sällskapet som dess tredje lokalavdelning. Redan från starten beslöt ÖAS att i samarbete med Institutionen för fysik och mätteknik vid Universitetet i Linköping, årligen anordna föredrag både på hösten och våren. Under åren som följde har detta uppfyllts, och programmet har dessutom utvidgats med observationstillfällen, planetarieresor och studiebesök.

Antalet medlemmar i ÖAS uppgick i slutet av 1998 till 98, varav 16 var medlemmar i Tranås Astronomiska Sällskap. År 2009 är antalet medlemmar 102. För att underlätta kontakter med medlemmarna har vi infört e-medlemskap, vilket innebär att dessa själva hämtar vårt medlemsblad Cygnus via ÖAS hemsida. ÖAS e-medlemmar får information via e-brev om när nästa Cygnus kan hämtas, och de får även påminnelser om möten och snabbinformation om aktuellt på stjärnhimlen. Antalet e-medlemmar är för närvarande 76 d v s huvuddelen av ÖAS medlemmar. Övriga medlemmar får Cygnus via föreningsbrev.

Vid årsmötet 2010 avgår Lennart Samuelsson som ordförande för ÖAS. Han har nu skrivit en kortfattad (16 sidor) sammanfattning av vår kunskap om ”Vår stjärnhimmel och vår nya världsbild”. Den som vill kan få en kopia via e-post eller brev.

Landeryds observatorium

Våren 1996 invigdes ÖAS egna observatorium, Landeryds observatorium, beläget inom Landeryds golfbana. Observatoriet är byggnaden till höger på bilden. Huset till vänster är ÖAS Värmestuga (se nedan). Det finns tre huvudskäl till placeringen vid Landeryds golfbanas sandupplag: relativt bra mörka nätter, närhet till buss (ca 1 km) samt gratis snöskottning (eftersom arbeten inom golfbanan behöver tillgång till sand även vintertid). Vi har dessutom enkelt fått tillgång till el och vatten, eftersom ledningar till en närlägen golfkiosk passerar utanför observatoriet.

Observatoriet har ritats av Ove Huzell, som i samarbete med andra ÖAS-medlemmar sedan utförde större delen av byggnationen. För gjutning av betongfundamentet anlätades Ljungstedska skolan och elinstallationen utfördes av Hjulsbro elektriska firma. Väggarna byggdes i moduler av Skänninge snickeri AB. Marken intill observatoriet är asfalterad, och där finns två betongbord (med el-anslutning) avsedda för mindre teleskop. Utebelysningen på observatoriet är rörelsedetektorstyrd, men även den som inte har nyckel till observatoriet kan släcka belysningen, så att den inte stör observationerna.

Tack vare gåvor och stöd från Svenska Astronomiska Sällskapet kunde ÖAS 1998 inköpa ett 12" datorstyrt Meade teleskop som på ett utmärkt sätt förenklat sökningar av ljussvaga objekt. Landeryds observatorium har använts flitigt för visningar av stjärnhimlen för studenter vid Linköpings universitet, skolelever och allmänheten.

Bokning av visningar sker numera via ÖAS hemsida (www.astronomi-oas.nu), och normalt bokas både en ordinarie visning och en reservkväll. Visning sker bara om vädret tillåter bra observation. Vid middagstid på visningsdagen tas beslut om visningen skall anordnas eller flyttas till reservtiden. I undantagsfall kan vi nöja oss med att enbart visa vårt väl fungerande observatorium.

Ove Huzell observerar med teleskopet Emma vid Landeryds observatorium

ÖAS värmestuga

Värmestugan är avsedd att under kalla, stjärnklara kvällar ge värme åt de som med ÖAS ccd-kamera fotograferar galaxer och andra ljussvaga objekt (se ÖAS hemsida). Dessutom underlättas fotograferingarna genom att det är möjligt att fjärrstyra teleskopet från Värmestugan. Värmestugan användes även t ex vid styrelsemöten och för föredrag vid medlemmarnas observationsmöten, om vädret inte tillåter observationer.

Det finns planer på att ordna så att handikappade personer, som inte själva kan komma in i observatoriet för att titta i teleskopets okular, ändå kan se de inställda objekten på en TV-skärm i Värmestugan. Ett annat alternativ, som redan prövats, är att på asfaltplanen utanför observatoriet ställa upp ett 7” Questar (som finns i observatoriet) så att även rullstolsbundna besökare själva kan se objekten i kikarens okular.

Värmestugan är byggd av fabrikstillverkade stockar och kostnaden för byggsatsen täcktes av medel (86 000 kr) som ÖAS fått från Westman-Wernerska stiftelsen. Värmestugans entré är arrangerad så att även rullstolsbundna lätt kan komma in, och i Värmestugan finns en handikappanpassad TC.

Den 27 september 2003 firade ÖAS sitt 25-årsjubileum med en god måltid på restaurang 19:e, Landeryds golfklubb. Ett 20-tal medlemmar deltog. ÖAS ordförande Lennart Samuelsson presenterade sällskapetets verksamhet under de gångna 25 åren. Avslutningsvis framförde Jonny Martinsson medlemmarnas tack till Lennart som varit ordförande för ÖAS sedan starten. Kvällen avslutades med en taklagsfest, kaffe och tårta, i den av medlemmar under augusti och september uppförda Värmestugan.

..... X

Några länkar:

<http://superstringtheory.com>

http://www.youtube.com/watch?v=17jymDn0W6U&feature=player_embedded

<http://www.youtube.com/watch?v=A2cmlhfdxuY>

<http://www.kth.se/itm/nyheter/nyheter/1.43372>